

RACISME

Adopterede med mørk hud tilhører en synlig minoritet. De kan aldrig skjule sig i mængden, og alle, de møder på deres vej, har forestillinger om, hvem de er – forestillinger, som både kan være positive og negative. Vi har sat fokus på, hvordan det er at leve med mørk hud i Danmark.

Diskrimination i den bedste mening

En mørk hudfarve kan være en belastning, og det skal danske adoptanter forstå, hvis de vil støtte deres børn bedst muligt.

AF ANNA BRIDGWATER

Mennesker, der ser anderledes ud, oplever forskelsbehandling i Danmark. Hvis racisme betyder en ideologisk funderet, negativ holdning over for grupper af mennesker med et udenlandsk udseende, så er det nok forkert at sige, at alle adopterede med et ikke-europæisk udseende oplever racisme hver dag. Men den kendsgerning, at man ser synligt anderledes ud, følger med den adopterede hele livet og har konsekvenser. Ingen, der lever med ikke-hvid hud i Danmark, kan undgå konstant at blive mindet om, at de ser anderledes ud end normen.

Mira Skadegaard Thorsen er Ph.d.-stipendiat på Institut for Læring og Filosofi på Aalborg Universitet, København. Hun har i mange år beskæftiget sig med emnet diskrimination og forsker nu i social eksklusion og strukturel diskrimination. Det vil sige, at hun beskæftiger sig med udelukkelse fra fællesskaber og med, hvordan forskelsbehandling af minoriteter er indlejret i hverdagens institutioner, omgangsformer og normer.

»Jeg har beskæftiget mig meget med synlige minoriteter,« fastslår hun. Mira Skadegaard Thorsen har interviewet mange unge mennesker i forbindelse med sit arbejde, og hun er sikker på, at det at se anderledes ud har omkostninger i Danmark. Derfor siger hun også: »Når man adopterer et barn med en anden hudfarve end hvid, så er det supervigtigt at sætte sig ind i, hvad det vil sige at være racialiseret i en europæisk kontekst.«

Racialiseret betyder, at man bliver set ud fra et racemæssigt perspektiv. Andre mennesker ser og vurderer altid personen med »racebriller« på.

Som den redaktør, som sagde om sin koreanskfødte assistent: »Hun har sin races iboende flid.« Han mente det sikkert som en kompliment, men han så assistenten som en repræsentant for alle koreanere, ikke som et individ. Og et påduttet karaktertræk på en opfattet race er lig med racisme, selvom det er positivt ment, mener Mira Skadegaard Thorsen.

Minoriteter

Alle mennesker i Danmark med en mørk hudfarve vil opleve, at andre opfatter dem som en del af en minoritetsgruppe på grund af deres udseende. Omgivelserne har bestemte forestillinger om, hvordan de mørkhudede er: Ser de asiatiske ud, kan de sikkert lide ris. Er de født i Afrika, har de nok rytme i kroppen, og så videre. Nogle adoptivforældre vil helst stikke hovedet i busken og lade, som om deres adopterede barn ikke har et anderledes udseende, men det er ikke nogen god løsning, siger Mira Skadegaard Thorsen.

»Når man nivellerer det ved at sige, at man selv er farveblind, så tilside-sætter man problemet. Det er enormt svært og kompliceret, men man har et stort ansvar.«

Adoptivforældre er forpligtede til at rumme og anerkende det barn, de bliver betroet. En del af opgaven med at rumme det enkelte barn handler om at anerkende, at barnets oplevelse af virkeligheden ikke nødvendigvis svarer til ens egen. Så hvis ens adopterede barn oplever, at det at se anderledes ud end flertallet spiller en rolle, så spiller udseendet en rolle.

»Det er supersvært at forstå det. Men man kan være ydmyg og aner-

kende, at den andens oplevelse er, som den er.«

Det er ubehageligt for forældre at erkende, at livet ikke altid er let for et mørkhudet adoptivbarn, og at man som forældre er magtesløse. Og det kræver lidt mod til at se på noget, som er ubehageligt, men det er vigtigt, siger Mira Skadegaard Thorsen.

»Når vi laver minoritetsforskning og taler med mennesker, så hører vi, at folk har behov for at få valideret deres oplevelse. Det værste er at sige 'Du overreagerer, det er ikke rigtigt.'«

»Det værste er at sige 'Du overreagerer, det er ikke rigtigt.'«

At feje den adopteredes oplevelse til side er faktisk skadeligt for vedkommendes psyke. For når en velmenende hvid europæer siger, at den anden overreagerer, så sker der et sammenstød mellem to virkeligheder: Den, der har oplevet diskrimination, og den, der ikke tror, diskrimination finder sted. Hvis oplevelse er så den rigtige? Hvis det sammenstød sker i familien, så får det adopterede barn en oplevelse af, at dets virkelighedsopfattelse er forkert, eller at forældrene ikke er til at stole på.

Dårlig samvittighed hjælper ikke

Som Mira Skadegaard Thorsen siger, så er det svært for mange danskere at acceptere, at alle ikke har lige vilkår i Danmark:

»Vi har en lighedsideologi, vi mener, der er lighed mellem folk, og vi har traditionelt en selvforståelse, der skaber en myte om lighed – og lighed og ensartethed smelter sammen. Vi har et problem med, at alle ikke har det, som vi har det. Der er vis sandhed i lighedsideologi, for der er en høj grad af lighed her i landet, men det er ikke hele sandheden.«

Danske borgere er ikke lige eller ens, og diskrimination sker. Men Mira Skadegaard Thorsen siger, at det er overflødig og meningsløst at have dårlig samvittighed, hvis man kommer til at optræde diskriminerende.

»Det er ikke kun dig, der har fejlet. Det er indlejret i samfundets strukturer. Det er en del af dit sprog, din uddannelse, dine normer. Man kommer til at jukke i spinaten, men sig undskyld. Det er vi ikke ret gode til her i landet.«

Små påmindelser om, at man er anderledes

Et ord, der ofte dukker op, når man taler om diskrimination og racisme, er ordet mikroaggression. Mikroaggression er korte hverdagsudvekslinger, der indeholder et negativt budskab til bestemte individer på grund af den gruppe, vedkommende ser ud til at tilhøre. Budskabet behøver ikke være stærkt negativt – det er jo mikroaggressioner – men det er en lille påmindelse om, at samfundet ser lidt anderledes på en. Mira Skadegaard Thorsen forklarer:

»Den klassiske er 'hvor kommer du fra?' Der er den antagelse, at man ikke kan være dansk, hvis man ser ud på en bestemt måde. En anden udbredt oplevelse er at blive bedt om ID, når man skal betale. Eller i lufthavnen. Selvom synlige minoriteter har dansk pas, så bliver deres pas kigget på længere. En anden klassiker er 'du er mere dansk end en dansker', hvor man bliver talt til, som om man ikke var dansker, som om man kun var sin oprindelse. Der kan også være familiemedlemmer, der udtaler, at de hader de fremmede, der kommer til landet, mens deres eget barnebarn er noget andet.«

Ikke-hvide adopterede børn bliver ofte mindet om, at de ikke er som deres kammerater:

»Det sker på mange måder: 'Hvor kommer du fra?' 'Hvorfor ser dine øjne

sådan ud?' Antagelsen er, at du ikke kan være rigtig dansk, når du ser sådan ud, og hele tiden skal barnet gøre rede for, hvorfor det ser sådan ud,« siger Mira Skadegaard Thorsen.

Den slags mikroaggressioner oplever ikke-hvide mennesker konstant. Ofte bliver der sagt noget i den bedste mening, men ordene fremhæver alligevel forskellen mellem den ikke-hvide og de andre:

»Når skolen forsøger at imødekomme dem, så bliver børn nogle gange mødt med en imødekommethed, som er mere ekskluderende end inkluderende. Skolen vil gerne favne og særliggøre barnet, men unge og små børn vil bare være ligesom de andre. Så når vi gør de små ting for at imødekomme børnene, så udpeger dem som anderledes. Et andet problem er eksotisering: 'Hvor er det spændende, du er født i Kina!' Men barnet vil ikke være spændende, barnet vil være og er lige-

Mikroaggression

Mikroaggressioner foregår oftest ubevidst og foretages ofte af velmenende medlemmer af den dominerende kultur. Mikroaggressioner adskiller sig fra åbenlyse og bevidste racistiske handlinger eller udsagn, fordi de mennesker, der står bag mikroaggressionerne, som regel ikke mener noget ondt med det; de er ikke ideologisk motiverede, og de er ubevidste om, at de sårer andre.

som de andre. Det skaber en andethed. Skolelærerne kommer til at gøre det forkerte i den allerbedste mening. Men de har svært ved at gøre det bedre.«

Spejlbilleder

Det er ikke kun i mødet med skolen, men også i litteratur og medier, at transracielt adopterede børn lærer, at de ikke er

PRIVATFOTO

Mira Skadegaard Thorsen er forsker i social eksklusion og strukturel diskrimination på Aalborg Universitetscenter.

som deres klassekammerater. Det lærer de også, når de ser nogle, der ligner dem selv, for de eneste billeder de ser af børn, der ligner dem selv, er børn i eksotiske og fremmede omgivelser:

»Når børnene ser børn, der ligner dem selv i børnebøger, så er det sorte børn i hytter, asiatiske børn i rismarker osv. Det betyder en del for børns udvikling, medmindre man kan tale om det i trygge rammer.«

Der er tale om racial spejling, forklarer Mira Skadegård Thorsen.

»Hvad vi ser, når vi ser nogle, der er som os selv, betyder meget mere, end vi regner med. Det ved vi fra udenlandsk forskning, der enstemmigt fortæller, at det er vigtigt, at man ser sig selv repræsenteret i dagligdagen: I TV, på gaden, i film, selv i emojis! Man er overrasket over, hvor meget det betyder. Børnene integrerer omverdenens billede af sig selv i deres selvforståelse og i den måde, de ser verden. Alle dem, jeg har interviewet, har sagt, at de bliver irriteret over den repræsentation af mennesker, der ligner dem selv.«

Her kan adoptivforældre gøre en forskel ved at sørge for, at deres transraciale adopterede barn ser positive billeder af mennesker, der ligner dem selv – både levende mennesker og i medierne.

Når ikke-hvide børn mangler positive billeder af mennesker, der ser ud, som de selv gør, er der risiko for, at de overtager andres fordomme om mennesker, der ligner dem selv:

»De mørkhudede adopterede børn lærer hos deres danske forældre, at de tilhører majoriteten, fordi det gør i de i kraft af adoptionen. Men barnet har en krop og et udseende, som tiltrækker et andet blik. De bliver ikke set på som de andre. De bliver konfronteret med, at deres krop står i kontrast til det normale,« forklarer Mira Skadegård Thorsen.

Den uoverensstemmelse mellem den adopteredes virkelighed i familien og den virkelighed, han eller hun møder ude i samfundet, kommer fx til udtryk, når en mørk adopteret fra Colombia eller Indien ikke kan komme ind på klubber eller lignende, fordi han ligner arabiske andengenerationsindvandrere. Den adopterede føler sig dansk, men bliver opfattet som noget fremmed.

»Det gør, at de skaber en afstand til sig selv, fordi de har lært at se verden gennem hvide øjne. De har lært at se sig selv som noget andet end den, de er,« siger Mira Skovgård Thorsen.

Positiv diskrimination

Mange hvide europæere tænker sikkert, at de også gerne vil have en brun hud, for det er så pænt. Det mener det som en kompliment, når de fremhæver en adopteredes anderledes udseende. Men det er stadig diskrimination, påpeger Mira Skadegård Thorsen:

»Diskrimination kan sagtens udtrykkes positivt, og mange hvide siger 'lad være med at være så nærtagende', hvis den adopterede ikke bryder sig om det. Men det er fremmedgørelsen, der skaber problemet. Den kvindelige racialiserede krop bliver eksotiseret og seksualiseret. Man møder det, der er ment som komplimenter, men som reducerer skønheden til kroppens tegn.«

»Hvad vi ser, når vi ser nogle, der er som os selv, betyder meget mere, end vi regner med.«

Det gælder fx den caribiskfødte kvinde, som fik at vide af en mandlig kollega, at hun sikkert var vældig fræk i sengen. Den situation kan umuligt have en positiv udgang for kvinden:

»Hun kommer i et 'double bind': Hun hører noget ubehageligt, men det var venligt ment. Hvis hun siger fra, er hun en 'bitch', men accepterer hun det, accepterer hun at blive stereotypet opfattet som et meget seksuelt og eksotisk væsen. Det gælder også sorte danske drenge, der bliver jagtet af danske kvinder. Det er et dilemma, for hvorfor skulle de pibe over det? Men vil de kun reduceres til at være sort?« spørger Mira Skadegård Thorsen retorisk.

Mange adoptivforældre synes, de har fået verdens dejligste børn og kom-

mer til at bruge kærlige udtryk, der fremhæver barnets anderledes udseende: Nougatmus, chokoladefrø, honningkys eller lignende. Mira Skovgård Thorsen siger ikke, at det altid er problematisk at bruge de udtryk, men hun synes, man skal tænke sig om, inden man gør det:

»Diskrimination foregår med de bedste intentioner med, hvad man selv synes, er positivt. Men man tænker ikke på, hvad der er i spil, når man fremhæver barnets anderledeshed. Det skaber en gråzone med uklare konsekvenser. Hvis du har en god dialog med dit barn og en god forståelse for de ting, så vil du nok ikke gøre det for ikke at reducere barnet til sin farve.«

Mira Skadegaard Thorsen synes heller ikke, det er en god ide at få barnet med på ideen om, at det er ok at blive kaldt chokoladeknap, selvom det er kærligt ment.

»Hvis man prøver at overtale barnet til, at flertallets holdning er den rigtige, så negligerer man barnets virkelighed.«

Med andre ord: Lærer barnet, at »Her i Danmark er 'chokoladeknap' et sødt kælenavn«, så overhører man, at barnet måske har en mindre positiv oplevelse af at være mørk, samtidig med, at man fremhæver det anderledes.

Med alle de fælder, man kan falde i som hvid europæer og adoptivforælder, virker det umuligt at smide sin diskriminerende adfærd fra sig. Men man kan sagtens udvikle sig og lære at tage hensyn til barnets virkelighed, mener Mira Skadegaard Thorsen:

»Man kan gøre sig klogere. Der er skrevet en masse om emnet. Og jo klogere man er, jo bedre kan man validere den andens oplevelse.« ■

Se mere ...

Hvis du vil se en film, der viser, i hvor høj grad danske børn lærer at se på hvid hud som det normale og ønskværdige, kan du se Hassan Preisslers korte dokumentarfilm »Dukketesten« fra 2008. Her siger både lyshudede og mørke børn, at den hvide dukke bare er den smukkeste og sødeste. Find den på YouTube.